

Губіцька Н.Р.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент,
доцент кафедри міжнародного права
та міграційної політики ЗУНУ
Саванець Л.М.*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ІНТЕРНЕТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС

Із початком використання інформаційно-комп'ютерних технологій в різних сферах діяльності суспільства, гострої актуальності набуло питання регулювання захисту персональних даних. Насамперед це пов'язано з тим, що поруч із високим рівнем швидкості в обміні інформацією, виникла загроза використання комп'ютерних технологій для обробки та поширення персональних даних інтернет-користувачів без їхнього відома. З метою запобігання порушенню права на недоторканність приватного життя людини, наприкінці ХХ століття Європейським Союзом було ухвалено ряд нормативно-правових актів, які закріпили правила обробки і поширення персональних даних осіб в інтернет-просторі. Доцільно підкреслити, що у зв'язку із динамічним характером напрямів розвитку правового регулювання захисту персональних даних в Європейському Союзі, тематика цієї наукової праці залишається актуальною і сьогодні.

Вивченням проблематики юридичного закріплення захисту персональних даних інтернет-користувачів займалися такі науковці, як: В. Цимбалюк, В. Брижко, М. Швець, О. Рогова, О. Баранов, Р. Валєєв, І. Вельдер, та інші.

Метою роботи є дослідження нормативно-правової бази з питань захисту персональних даних в Європейському Союзі, визначення юридичних механізмів регулювання та напрями їхнього подальшого розвитку.

Перш ніж окреслити правові аспекти захисту персональних даних за законодавством ЄС, з'ясуємо, що являє собою об'єкт даного дослідження. Згідно зі статтею 2 Директиви 95/46/ЄС Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу «Про захист осіб у зв'язку з обробкою персональних даних та вільним обігом цих даних» від 24.10.1995 р., особисті дані – будь-яка інформація про фізичну особу – ідентифіковану або таку, що може бути ідентифікована [5].

Розглядаючи нормативно-правову базу з питань захисту персональних даних, зазначимо, що у другій половині ХХ століття в багатьох європейських країнах було ухвалено закони про захист персональних даних. Таким чином, у Франції прийнято Закон «Про інформатику, картотеку та свободи» 1978 року, у Великобританії – Закон «Про захист персональних даних» 1984 року, у Фінляндії – Закон «Про

реєстрацію громадян» 1987 року тощо. Необхідність юридичного закріплення правил обробки і захисту персональних даних передусім зумовлена потребою забезпечення права на недоторканність приватного життя людини, передбаченого в Європейській Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року [4].

Ухвалені європейськими державами закони мали спільну ознаку – закріплення однакових засад, викладених в міжнародних стандартах. Проте, зважаючи на відмінність правових систем цих держав, з'явилась необхідність правової уніфікації питання захисту персональних даних на міждержавному рівні. Таким чином, у 1981 році Рада Європи прийняла Конвенцію № 108 про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних [3]. Проте, на цьому подальша розробка нормативних актів з питання захисту персональних даних не припинилася. І вже у 1995 році Європейський Парламент та Рада прийняли Директиву 95/46/ЄС «Про захист осіб у зв'язку з обробкою персональних даних і вільним обігом цих даних»[5].

Ця Директива складається з констатуючої частини та 34 статей. Вона конкретизує європейські принципи та загальні умови обробки персональних даних, умови правової допомоги, відповідальності та санкцій, порядок передачі даних до третіх країн, обумовлює необхідність укладання кодексу поведінки при обробці персональних даних, а також регламентує організаційні питання, що пов'язані з правами та обов'язками контрольного (наглядового) органу та консультативної групи у питаннях захисту персональних даних [2, с.25].

Проаналізувавши Директиву, можна виокремити наступні принципи: персоніцентризму (система захисту персональних даних утворена, насамперед, для служіння людині); принцип екстериторіальності (володільці персональних даних (контролери) незалежно від національності чи місця проживання фізичних осіб повинні поважати їх основні права і свободи); принцип субсидіарності (будь-яка обробка персональних даних у ЄС повинна відбуватись відповідно до законодавства однієї з держав-членів); принципи законності, чіткості, справедливості, доступності. Ці принципи не поширюються на обробку даних, створених фізичною особою у процесі діяльності винятково особистого чи домашнього характеру. Зближення законодавств (держав-членів та ЄС, а також ЄС та Ради Європи) про обробку персональних даних не повинне призвести до зниження рівня наданого ними захисту, а навпаки, прагнути забезпечити високий рівень захисту персональних даних. Захист даних фізичних осіб застосовується як до автоматизованої обробки даних, так і до ручної обробки, враховуючи, що масштаби такого захисту не повинні залежати від використовуваних методів. Різні критерії визначення складових частин структурованої сукупності персональних даних і різні критерії управління доступом до такої сукупності можуть бути встановлені кожною державою-членом [6, с.466]. Будь-яка обробка персональних даних повинна бути законною і справедливою по

відношенню до фізичних осіб, яких вона безпосередньо стосується. Особі забезпечується можливість використати право доступу до даних, які стосуються її і перебувають в обробці, з метою їхньої перевірки. Цілі обробки даних повинні бути чіткими і законними та визначеними на час збору даних. Обробка персональних даних повинна розглядатися також як законна, якщо вона проводиться з метою захисту інтересу, який є надзвичайно важливим для життя суб'єкта даних.

Слід зазначити, що прийняття цієї Директиви позитивно вплинуло на правове регулювання в сфері захисту персональних даних інтернет-користувачів. Таким чином, у 1996 році було створено робочу групу, завданням якої було полегшення у застосуванні європейськими країнами принципів Директиви. Результатом діяльності цієї групи стало видання близько 25 рекомендацій та висновків з приводу практичного застосування законодавства ЄС у сфері захисту персональних даних осіб. Ще однією новелою Директиви стало створення незалежного інституту Європейського уповноваженого з захисту даних у 2000 році. До його завдань належать контроль за дотриманням загальних засад Директиви та розгляд скарг громадян у зв'язку з порушенням їхніх прав у сфері захисту персональних даних. Окрім вищевикладених змін, Директива посприяла прийнятті низки законів та підзаконних нормативних актів, спрямованих на адаптацію (гармонізацію) національного законодавства європейських держав до законодавчих актів ЄС в сфері захисту персональних даних.

У зв'язку із подальшим технічним прогресом та появою нових викликів, у 2016 році Європейський Парламент і Рада прийняли рішення про скасування Директиви 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 24.10.95 р. та введення в дію Регламенту (ЄС) 2016/679 від 27.04.16 року «Загальні Положення про захист даних».

Дослідивши положення Регламенту, важливо зазначити, що в ній більш конкретизовано поняття персональних даних та розширений обсяг обов'язків і повноважень відповідних суб'єктів. До відомостей, які стосуються минулого, поточного або майбутнього стану фізичного або психічного здоров'я фізичної особи, додано інформацію щодо надання медичних послуг. Запропоновано визначення «біометричні дані», яке означає особисті дані, одержані в результаті конкретної технічної обробки, пов'язаної з фізичними, фізіологічними або поведінковими характеристиками фізичної особи, що дозволяє підтвердити унікальну ідентифікацію цієї фізичної особи, такі як зображення особи або її дактилоскопічні дані.

До загальних засад, викладених у Регламенті належать: принципи законності, справедливості, прозорості, цільового обмеження, зведення до мінімуму даних (вимога бути адекватними і обмежуватися тими даними, які відповідають і необхідні для досягнення цілі, для яких вони обробляються), точності, обмеження зберігання, цілісності і конфіденційності. Нові правила застосовуються до обробки даних

фізичних осіб у компаніях, підприємствах тощо, які розміщуються не тільки на європейській території, але і здійснюють свою діяльність за межами ЄС і пов'язані з обробкою персональних даних в рамках ЄС [1, с. 47-50]. Правила не поширюються на обробку даних про юридичних осіб, а також на дані, які відносяться до анонімної інформації і померлих осіб. Правила цього Регламенту не застосовуються до обробки персональних даних фізичною особою в ході чисто особистої або побутової діяльності і, таким чином, без зв'язку з професійною або комерційною діяльністю.

Наслідком введення в дію Регламенту про захист даних є здійснення усіма державами-членами ЄС гармонізації національного законодавства з положеннями нових правил Регламенту.

Таким чином, здійснивши дослідження висвітленої тематики, доцільно підкреслити наявність комплексної нормативно-правової бази з питання обробки та захисту персональних даних осіб в Європейському Союзі. Проте, у зв'язку із постійним технічним прогресом, виникають нові проблеми і ризики, які потребують вирішення і врегулювання на законодавчому рівні. На основі проведеного дослідження нормативно-правової бази, необхідно зробити висновок, що шляхом впровадження загальних правил обробки і використання персональних даних та створення спеціальних інституцій з контролю за їхнім дотриманням, положення прийнятих актів, успішно застосовуються на практиці.

Список використаних джерел

1. Брижко В. М. Сучасні основи захисту персональних даних в європейських актах. *Інформація і право*. 2016. № 3 (18). С. 45-57 URL: <http://ippi.org.ua/brizhko-vm-suchasni-osnovi-zakhistu-personalnikh-danikh-v-evropeiskikh-pravovikh-aktakh-stor-45-57> (дата звернення: 04.05.2021).
2. Брижко В. М., Радянська А. І., Швець М. Я. Порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України законодавству ЄС у сфері персональних даних. Київ: Тріумф, 2006. 256 с.
3. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних. *Офіційний вісник України*. 2011. № 1. 701 с.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13. 270 с.
5. Про захист осіб у зв'язку з обробкою персональних даних і вільним обігом цих даних: Директива 95/46/ЄС Європейського парламенту і Ради від 24 жовтня 1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_242#Text (дата звернення: 04.05.2021).
6. Рогова О. Г. Захист персональних даних у законодавстві Європейського Союзу та України. *Теорія та практика державного управління*. 2011. № 3 (34). С. 464-471. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2011_3_71 (дата звернення: 04.05.2021).